

Undervisningen i fokus och studenterna i centrum

Inom snart sagt alla samhällsområden har den högre utbildningen expanderat kraftigt under de senaste årtiondena. Tack vare detta kan kvalificerade arbeten i vårt högt differentierade samhälle besättas med väl utbildad och kompetent personal. I takt med ökad informations spridning och större satsningar på utbildning har kunskaperna hos befolkningen i stort också ökat i betydande mån.

Inom medicinen har det skett en kraftig ökning av antalet utbildningsplatser och starka krav har höjts på snabb genomströmning av studenter. Över stora delar av jordklotet har de tidigare elituniversitetet blivit massuniversitet, på gott och ont. Vid vårt lands fem medicinska fakulteter utexamineras för närvarande över 600 läkare årligen och ett icke obetydligt antal finländska studenter får sin läkarutbildning utomlands, huvudsakligen i Sverige, Estland och Lettland.

Samtidigt som läkarutbildningen har expanderat har det skett genomgripande förändringar i studenternas curriculum vid våra fakulteter. Honnörsorden har varit problembaserat lärande, vertikal och horisontell integrering, återkoppling, självreflektion, evaluering och kontinuerlig professionell utveckling. Ansvar för lärandet har till stor del flyttats över på studenten själv medan lärarens roll mera har blivit handledarens och facilitatorns. En sådan utveckling har varit nödvändig, inte minst på grund av det ständigt ökande kunskapsstoffet. En mera exakt definition av det centrala kunskapsstoffet en färdig

läkare bör besitta, den så kallade kärnstoffsanalysen, har varit ett värdefullt hjälpmedel.

Den moderna medicinska utbildningen rymmer de bästa elementen av den traditionella läkarutbildningen: gruppundervisning med patienten i fokus, patofysiologiskt tänkande och diagnostiska färdigheter. Mästar-gesällperspektivet sitter fortfarande i högsätet. Det goda patient-läkarförhållandet, kommunikation, etik, ledarskapsutbildning och teamarbete har sina givna platser i curriculum och behandlas mer systematiskt än tidigare.

Den nya lärarrollen har medfört förändringar i kraven på lärarnas kompetens. Sent omsider har man vid våra universitet vaknat till insikt om att det inte vore till skada om också universitetslärare hade formell pedagogisk kompetens. Följaktligen ordnas ett flertal kurser i universitetspedagogik. Samtidigt som kravet på pedagogiska färdigheter bland lärarna har väckts har också undervisningens anseende vid universitetet så småningom stigit. Betyg i pedagogik beaktas till och med vid anställning. Ändå har vi en lång väg att vandra innan undervisningen tillerkänns samma värde som forskningen.

När våra universitet presenteras brukar tre huvudsakliga uppgifter betonas: forskning, undervisning och samverkan med det omgivande samhället. En bärande princip har varit att alla lärare forskar och alla forskare undervisar. Kopplingen mellan forskning och undervisning är förvisso ett fundament för all universitetsutbildning. Universitetsutbildningen förfelar sitt syfte, om dess inne-

---

håll inte baserar sig på aktuell forskning och om den försummar den nära kontakten med själva forskningsprocessen. Tack vare det nära sambandet mellan forskning och undervisning lär sig studenterna att tänka kritiskt och vetenskapligt.

Ändå är kopplingen mellan forskning och undervisning inte problemfri. Alla forskare är inte motiverade att undervisa och en del kanske inte besitter den pedagogiska förmåga som kännetecknar en god lärare. Vi kan också fråga oss om vi tar till vara våra forskarbegåvningar om vi inte låter dem satsa på forskning på heltid. Inom det humboldtska universitetet var tanken att varje lärare skulle undervisa utgående från sitt eget forskningsområde. Förmodligen fungerade detta väl när den sammanlagda kunskapsmängden fortfarande var relativt liten. Men idag är den vetenskapliga forskningen inklusive den medicinska ytterst specialiserad. Forskning på djupet kan i allmänhet bedrivas på ett mycket snävt område. Följden är att de specifika frågeställningar våra forskare har ställt upp sällan upplevs som relevanta inom grundutbildningen. Det är därför nödvändigt att de, om de deltar i undervisningen, förmår undervisa på universitetsnivå också utanför sitt egentliga forskningsområde.

Inte heller för dem som är anställda som lärare är tillvaron problemfri. Arbetet är givande och mångsidigt och det är ett privilegium att få undervisa motiverade studerande med stor kapacitet för lärande. Men den nästan totala avsaknaden av akademiska karriärstegar för lärare är en faktor som kan göra lärarbanan mindre attraktiv.

Läraren vet att ju mera han eller hon satsar på undervisning desto mindre utrymme finns det för forskning och desto mindre möjligheter har han eller hon att avancera på den akademiska banan där huvudsakligen forskningsmeriter beaktas. Med tanke på kontinuitet och kvalitet i undervisningen vore det angeläget att bygga akademiska karriärstegar för lärare. Det kan därför med glädje noteras att Helsingfors universitets styrelse i augusti 2020 godkände en ny modell till stöd för universitetslektors och kliniska lärares karriärutveckling. Enligt modellen införs två nya befattningar vid universitetet: äldre universitetslektor och äldre klinisk lärare. Avsikten är också att göra karriärvägen till biträdande professor och professor tydligare.

De som ansvarar för den medicinska utbildningen måste ständigt fråga sig hur kravet på både yrkesutbildning och akademisk utbildning tillgodoses. Vår utbildning får inte bli enbart yrkesutbildning med tonvikt på praktiska färdigheter utan den måste innehålla alla de element som kännetecknar akademisk utbildning. Dit hör förutom kritiskt vetenskapligt tänkande inte minst också den allmänbildning som behövs för gott omdöme. Kanske undervisningen når sin rättmätiga ställning först när det också vid våra universitet har skett en sådan förändring i kulturen att det är studenterna som står i centrum, att de är de som är målet för verksamheten.

Tom Pettersson